

BOŽENA POPIĆ KURTELA
konzervatorica, viša savjetnica za pokretna
kulturna dobra u Konzervatorskom odjelu u
Dubrovniku

DRVENI OLTARI OD 15. DO 18. STOLJEĆA
NA DUBROVAČKOM PROSTORU
magistarski rad

Mentor: dr. sc. Igor Fisković, red. prof.

Magisterij je obranjen 3. studenog 2010. na
Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu,
pred povjerenstvom:
dr. sc. Sanja Cvetnić, red. prof.
dr. sc. Igor Fisković, red. prof.
dr. sc. Daniel Premerl, viši asist.

SAŽETAK

Na prostoru nekadašnje Dubrovačke Republike sačuvalo se, cjelovito ili djelomično, četrdeset i osam drvenih oltara izrađenih od 15. do 18. stoljeća. Literatura, povijesna dokumentiranost i sačuvani primjerci svjedoče o izradi znatnog broja sačuvanih oltara u domaćim radionicama, koje su bile u doticaju sa stranom, poglavito apeninskom umjetnošću koja je generirala tipologiju cjelina i dekora. Od ranoga 14. pa do sredine 16. stoljeća poliptih je bio glavni oblik oltarne slike. U 15. stoljeću njegova je izrada, kao djela slikarstva i rezbarstva kasnosrednjovjekovnih obilježja, doživjela osobit procvat. U početku su se poliptisi nabavljali iz inozemnih umjetničkih središta, a s povećanom potražnjom prevladala je njihova domaća proizvodnja. U njihovoj izradi, koja će trajati do odmaklog 16. stoljeća, ogledale su se najistaknutije slikarske i drvorezbarske radionice Dubrovnika 15. i 16. stoljeća. Poliptisi prve polovice 15. stoljeća komponirani su od deset do šesnaest slikanih tabla, simetrično složenih u dva reda, uokvirenih rezbarenim i pozlaćenim okvirom s ukrasnim elementima suvremene gotičke arhitekture. U drugoj polovici 15. i početkom 16. stoljeća na poliptisima se smanjuje broj oslikanih tabla, a često se izrađuju i triptisi na kojima je na pojedinačnim tablama naslikano na zlatnoj pozadini ili u pejzažu više stojećih likova, dok se na njihovim predelama pričaju životi svetaca.

Stvara se drukčije oblikovno načelo s ravnopravnim okupljanjem i sporednih dijelova uz središnju sliku. Okviri dobivaju ornamentalne ukrase renesansnoga nadahnuća. Tijekom 16. stoljeća monumentaliziraju se uvriježene zamisli višedijelnih oltara, pretvarajući dotadašnje gotičko-renesanse poliptihe u velike oltarne retable arhitektonskoga tipa. Krajem 16. stoljeća dolazi do bitne promjene u oblikovanju oltara. Višedijelne kompozicije zamjenjuju oltari s jednom slikom. Takva, često velika okomita slika uokvirena je drvenim, rezbarenim, pozlaćenim i polikormiranim okvirom u obliku *all'antica* edikule, što postaje uobičajen, široko primjenjivan tip oltara krajem 16. i tijekom 17. stoljeća. Približavajući se 18. stoljeću, sve se više gubi arhitektonska čistoća. Dinamika i pokret kompozicije postaju naglašeniji bogatstvom i reljefnošću ornamentike, razigranim pozama anđela, pozlatom i polikromijom, a sve češće se kao materijal izrade domaćih radionica oltara upotrebljava kamen. x